

Valtiokonttorin perinnöt

Perillisittä kuolleiden jäämistöt

Tiivistelmä

Tekijä(t) Kokkonen, Heidi	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 39, joista 3 liitteitä	Valmistumisaika 2022
Työn nimi Valtiokonttorin perinnöt Perillisittä kuolleiden jäämistöt		
Tutkinto Tradenomi (AMK)		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten perillisittä kuolleiden jäämistöt päätyvät valtion perinnöksi. Tavoitteena oli saada selkeä ja kattava kuva siitä, miten valtionperintö muodostuu sekä lisätä lukijan ymmärrystä valtionperintöasioihin. Työssä käytettiin esimerkkitapausta havainnollistamaan valtion perimisprosessia.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin lainopillisena ja laadullisena tutkimuksena. Työssä käytettiin laadukkaita ja ajantasaisia lähteitä, jotka kerättiin pääasiallisesti lainsäädännöstä, oikeuskirjallisuudesta ja viranomaisjulkaisuista.</p> <p>Tutkimuksessa todettiin, että valtion merkitys perinnönsaajana korostuu suurimmissa perinnöissä. Valtioneuvoston pitkäaikaisen käytännön mukaan osa kuolinpesän rahavaroista pysytetään valtiolla, jos kuolinpesässä on huomattava määrä rahaa.</p>		
Asiasanat perintöoikeus, valtionperintö, pesänhoitaja, perillisittä kuollut		

Abstract

Author(s) Kokkonen, Heidi	Type of Publication Thesis, UAS 39, appendices 3 pages	Published 2022
Title of Publication The Treasury's legacies Estates of persons who have died intestate		
Name of Degree Bachelor of Business Administration		
Abstract <p>The purpose of the thesis was to find out how the estates of deceased persons without heirs end up as a state inheritance. The aim was to provide a clear and comprehensive picture of how the state inheritance is formed and to increase the reader's understanding of state inheritance issues. A case study was used to illustrate the state succession process.</p> <p>The thesis was carried out as a legal and qualitative study. The sources used were of high quality and up-to-date and were mainly collected from legislation, literature, and official publications.</p> <p>The study found that the role of the state as heir is highlighted in the case of the largest inheritances. According to a long-standing practice of the council of state, part of the estate's assets is retained by the state if there is a significant amount of money in the estate.</p>		
Keywords inheritance law, escheat, estate administrator		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Perintöoikeuden käsitteitä.....	4
2.1	Lakisääteinen perimysjärjestys.....	4
2.2	Perillisryhmät.....	5
2.2.1	Ensimmäinen paranteeli.....	5
2.2.2	Toinen paranteeli.....	6
2.2.3	Kolmas paranteeli.....	7
2.3	Lesken perintöoikeus ja asema.....	8
2.4	Perimyksen esteet.....	9
2.5	Perinnöttömäksi jättäminen.....	10
2.6	Perinnöstä luopuminen.....	11
2.7	Testamentti.....	12
2.8	Kuolinpesän virallisselvitys.....	14
2.9	Perunkirjoitus.....	15
3	Valtionperintö.....	18
3.1	Valtiokonttori.....	18
3.2	Valtion oikeus jäämistöön.....	18
3.3	Valtioneuvosto.....	19
3.4	Tilastot.....	20
4	Pesähoito valtion kuolinpesissä.....	22
5	Pohdinta.....	28
	Lähteet.....	30

Liitteet

Liite 1. Ilmoitus perillisistä kuolleesta henkilöstä

TERMIT

HE	Hallituksen esitys
PKVpL	Laki perintökaaren voimaantulosta (41/1965)
PerVL	Perintö- ja lahjaverolaki (378/1940)
PK	Perintökaari (40/1965)
LuovA	Valtioneuvoston asetus valtion perintönä saaman omaisuuden luovuttamisesta (1257/2007)

1 Johdanto

Perintökaaren mukaan kuolleen henkilön omaisuus menee Suomessa perintönä valtiolle, jos henkilöllä ei ole perillisiä tai hän ei ole tehnyt testamenttia. Valtiokonttori hoitaa valtiolle meneviä kuolinpesiä, ja se saa vuosittain tiedon noin 600:sta perillisittä kuolleesta henkilöstä, mikä vastaa noin yhtä prosenttia kuolleiden määrästä. Valtion kuolinpesien hoitoon on valtuutettu sopimuspesänhoitajia, jotka ovat yleensä asianajotoimistoja. Valtion perintöjen arvo on ollut viime vuosina kymmeniä miljoonia euroja, vaikka perintötapausten määrä on pieni. (Valtiokonttori 2022a.)

Opinnäytetyön aiheen valintaan vaikutti työharjoittelu, jonka suoritin paikallisessa asianajotoimistossa. Asianajotoimisto toimii sopimuspesänhoitajana Valtiokonttorin kuolinpesille, ja yksi tärkeimmistä tehtävistäni oli kuolinpesien hoidossa avustaminen. Aihe oli itseleni ennestään tuntematon, mutta herätti paljon kiinnostusta. Etsin tietoa valtionperinnöistä, ja huomasin, että niistä löytyy varsin vähän kirjallisuutta. Valtionperintöön liittyvä kirjallisuus koostuu lähinnä Valtiokonttorin verkkosivujen vähäisistä tiedoista sekä muutamista oikeusteoksista. Aiheesta on lisäksi ennestään laadittu kaksi opinnäytetyötä eri näkökulmista, jotka toimivat myös tämän opinnäytetyön lähteinä.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten valtio saa perillisittä kuolleen jäämistön. Työn teoriaosuudessa käsitellään ensin perintöoikeuden sekä valtionperinnön käsitteitä, ja sitten edetään esimerkkitapauksen kautta valtion perimisprosessiin. Jäämistöoikeuden käsitteet perimysjärjestyksestä, testamentista sekä pesänselvityksestä ovat tärkeä osa työtä, ja auttavat lukijaa ymmärtämään perintöoikeutta. Tarkoituksena on edetä työssä vaihe vaiheelta ja esittää, miten valtion perimisprosessi etenee. Opinnäytetyön näkökulma perustuu keksittyyn oikeustapaukseen. Työssä esimerkkitapauksena käytetään yksityishenkilöä, jolla on Suomen kansalaisuus. Hän ei ole tehnyt testamenttia, eikä hänellä ole perillisiä. Opinnäytetyössä huomioidaan myös kunnan mahdollisuus hakea perillisittä kuolleen omaisuutta.

Opinnäytetyön ensisijainen tutkimusmenetelmä on oikeusdogmaattinen eli lainopillinen tutkimus. Oikeustieteellinen tutkimus perustuu oikeuslähteiden tulkintaan, ja tutkimuksen kohteena on voimassa oleva oikeus. Lainoppi keskittyy oikeussääntöjen lisäksi oikeusperiaatteiden tutkimiseen, jossa punnitaan oikeusperiaatteita ja yhteensovitetaan niitä, mikä edellyttää lisäksi myös oikeusnormien tulkintaa. Menetelmätavat perustuvat tulkintaan liittyviin menettelytapoihin, jotka ovat olennaisilta osin punninta-, ratkaisu- ja oikeuslähdenormeja. (Hirvonen 2011, 21-22.)

Lainopin tarkoituksena on selvittää käsiteltävän oikeusongelman voimassa olevaa oikeudellista sisältöä. Oikeusjärjestyksen säännöt ja sisällöt ovat tulkinnan kohteena. Lainopin avulla tavoitellaan vastauksia siihen, miten todellisissa tilanteissa pitäisi toimia oikeusjärjestyksen mukaan. Lainopin tehtävänä on myös jäsentää tutkimuskohteessa voimassa olevaa oikeutta. Se auttaa hahmottamaan oikeudellisten järjestelyjen kokonaiskuvaa sekä löytämään tutkimuskohteeseen liittyvät säännökset. (Helsingin yliopisto 2022.)

Opinnäytetyön toisena tutkimusmenetelmänä on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan kohdetta mahdollisimman todenmukaisesti sekä ymmärtämään kohteen ominaisuuksia ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. Laadullisen tutkimuksen pääpiirteinä on, että tiedon ja aineiston kokoaminen tapahtuu todellisissa tilanteissa. Laadullisella tutkimuksella kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, ja tapauksia käsitellään ainutlaatuisina. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 155.)

Laadullinen tutkimusmenetelmä pyrkii kuvaamaan tutkittavaa aihetta mahdollisemman ymmärrettävästi sekä antamaan teoreettiselta kannalta järkevän tulkinnan kyseiselle aiheelle. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98). Luotettavuuden sekä laadun määrä ei ole kriteerinä laadullisessa tutkimuksessa. Olennaista on aineiston laatu sekä tutkijan kyky rakentaa teoria niin, että se ohjaa sekä analyysiä että aineiston hankintaa. Laadulliseen tutkimukseen perustuva valmis, sekä jo olemassa oleva teksti, kuten lainsäädäntö, hallituksen esitykset sekä oikeuskirjallisuus, ovat tärkeä osa esimerkkitapauksen analysointia. (Keinänen & Väättänen, 2015.)

Edellä kuvatut tutkimusmenetelmät auttavat tuottamaan opinnäytetyöhön perusteellista tietoa, sekä luomaan syvällisemmän käsityksen valtion perimisprosessista. Tutkimukseen saadut vastaukset analysoidaan opinnäytetyön lopussa. Tavoitteena on saada selkeä ja käytännönläheinen kuva, miten perillisittä kuolleiden jäämistöt päätyvät perintönä valtiolle sekä lisätä lukijoille tietoutta ja ymmärrystä valtionperintöasioista.

Opinnäytetyön tutkimus toteutetaan analysoimalla kirjallisia lähteitä. Työn aineisto kerätään suuremmaksi osin viranomais- ja oikeuslähteistä, kuten lainsäädännöstä ja oikeuskirjallisuudesta. Esimerkkitapauksessa käytetään Valtiokonttorilta saatua materiaalia pääasiallisena lähteenä. Työssä käytetään lisäksi kuvioita tilastoista havainnollistamaan tutkimusta.

Tutkimuksen pääkysymys on

Miten valtio saa perillisittä kuolleen jäämistön?

Mitä vaiheita valtion perimisprosessiin kuuluu?

Tutkimuksessa pyritään hakemaan vastauksia pääkysymyksiin selvittämällä ja analysoimalla työn viitekehystä eri lähdemateriaalin avulla. Teoriaan liittyvät tutkimusongelmat hahmottuvat ja selkenevät, kun perehdytään tutkimustietoon. Tutkimuksen pääkysymykset kuvaavat koko työn tarkoituksen ja tavoitteen.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys on jaettu osiin, sillä tarkoituksen on luoda teoriapohja opinnäytetyön tutkimisille. Tutkimuksen rakenne koostuu viidestä pääluvusta sekä useammasta alaluvusta. Johdannon jälkeisessä pääluvussa tarkastellaan tutkimuksen kannalta oleellisia perintöoikeuden käsitteitä, jotka liittyvät muun muassa lakisääteiseen perimysjärjestykseen sekä testamentti- ja perunkirjoitusasioihin. Työn kokonaisuutta ymmärretään paremmin, kun tutkimuksessa perehdytään edellä mainittuihin käsitteisiin. Työn kolmannessa pääluvussa tarkastellaan valtionperintöoikeutta sekä tilastoja valtionperinnöstä. Tilastot perustuvat todellisiin havaintoihin, ja niiden avulla voidaan tehdä tärkeitä päätelmiä. Neljännessä pääluvussa kerrotaan esimerkkitapaus, jonka avulla tarkastellaan valtion perimisprosessia. Viimeinen luku käsittelee tutkimuksen johtopäätöksiä, jossa arvioidaan työn tuloksia ja niiden merkitystä opinnäytetyön tutkimusongelmiin.

2 Perintöoikeuden käsitteitä

2.1 Lakisääteinen perimysjärjestys

Suomessa perinnönjakoon on vaikuttanut merkittävästi vuonna 1965 täytäntöön pantu perintökaari. Perintökaaren (40/1965) säännöksiä sovelletaan aina, jos perittävä on Suomen kansalainen, ja hänellä ei ole liittymää vieraaseen valtioon. Perintökaarella käytetään perillinen-käsitettä viitattaessa perittävään sukulaissuhteessa olevaan henkilöön riippumatta siitä, onko perittävä elossa vai kuollut. Perintökaaren mukaan periiä voi ainoastaan se, joka elää perittävän kuolinhetkellä. Perittävän kuolinhetki ei vielä kuitenkaan ratkaise sitä, onko elossa oleva henkilö oikeutettu perinnön saamiseen perittävän jälkeen. Lakisääteinen perimysjärjestys määrää, kenelle vainajan omaisuus kuuluu, jos testamenttia ei ole tehty. (Aarnio & Kangas 1999, 35.)

Perillisen kansalaisuus ei myöskään ole riippuvainen oikeuteen perinnön saamisesta. Ulkomaalaisella henkilöllä on vastaava oikeus perintöön kuin Suomen kansalaisella. (PK 1:3.) Kyseessä on vastavuoroisuusperiaate, jota on rajoitettu niin, että suomalaisella tai ulkomaalaisella rintaperillisellä ei ole oikeutta perintöön Ahvenanmaalla sijaitsevaan kiinteään omaisuuteen. (Kangas 2019, 452.)

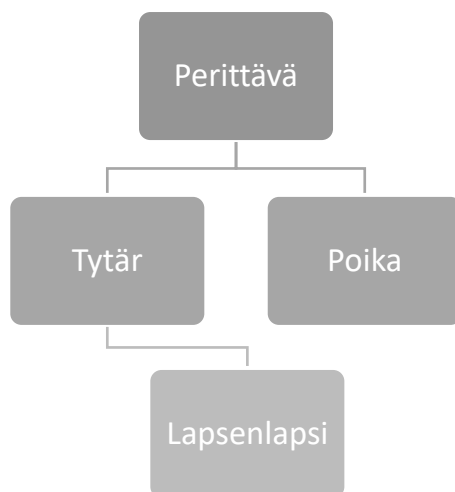
Perintöoikeus on riippumaton perillisen asemasta, eikä siihen vaikuta esimerkiksi henkilön oikeustoimikelpoisuus, ikä tai terveydentila. Olennaista on vain perillisen suhde kuolleeseen perittävään. Lakisääteinen perimysjärjestys muodostuu perillisen ja perittävän välisestä sukulaisuus-, avioliitto- tai ottolapsisuhteesta. Yleisperiaatteena perinnön jakamisessa on, että lähin perillistaho saa koko perinnön. Jos yhtä läheisiä perillisiä on useampi, perintö jaetaan heidän keskenään tasan. Perintökaarella on paranteeli- eli perillisryhmäjärjestelmä, joka on kolmiportainen. Perillisryhmäjärjestelmässä perilliset on jaettu omiin ryhmiinsä sukulaissuhteensa mukaan. Paranteelien lisäksi on huomioitava lesken oikeus perintöön ja jäämistön hallintaan jakamattomana. (Aarnio & Kangas 2015, 74–108.)

2.2 Perillisryhmät

Kolmiportaiseen perillisryhmäjärjestelmään liittyy olennaisesti etusijajärjestys. Etusijajärjestys on poissulkeva, sillä jos yksikin ensimmäiseen paranteeliin kuuluva perillinen löytyy, koko omaisuus on hänen. Jos ensimmäisestä ryhmästä ei löydy ketään, toisen ja kolmannen paranteelin perilliset ovat yhtä lailla oikeutettuja saamaan perinnön. Perintöoikeus on rajoitettu kolmanteen paranteeliin, jolloin sitä kaukaisemmat sukulaiset eivät peri enää mitään. (Norri 2017, 57.)

2.2.1 Ensimmäinen paranteeli

Perintökaaren 2. luvun 1. §:n mukaan perinnön saavat rintaperilliset, jotka kuuluvat ensimmäiseen paranteeliin. Rintaperillisiä ovat muun muassa perittävän lapset sekä heidän jälkeläisensä. Heille kuuluu lakiosa, jolloin rintaperillisellä on oikeus puoleen perittävän henkilön omaisuudesta. Lakiosaa ei voi syrjäyttää testamentilla. Rintaperillisen perintöoikeus edellyttää, että lapsen ja vanhemman suhde on oikeudellisesti pätevä. Myös syntymätön, mutta ennen perittävän kuolemaa siitetty lapsi on oikeutettu saamaan perillisen aseman, jos hän syntyy elävänä. Perillisasemaan ei vaikuta se, onko rintaperillinen lesken tai perittävän yhteinen lapsi taikka perittävän aikaisemmasta avioliitosta tai sen ulkopuolella syntynyt lapsi. (Aarnio & Kangas 2016, 59.) Kuviossa 1 on esitetty perimysjärjestys ensimmäisessä paranteelissa.

Kuvio 1 Perimysjärjestys ensimmäisessä paranteelissa

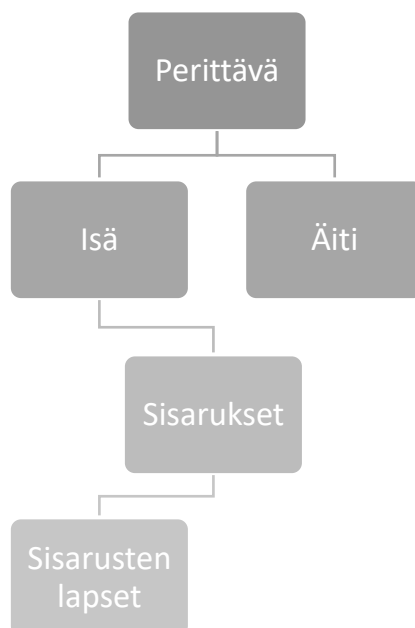
Jos lähin primääriperillinen eli rintaperillinen ei ole elossa tai häneltä puuttuu perimisoikeus, hänen sijaansa tulevat sekundääriperilliset eli hänen jälkeläisensä. Perintöoikeus voi puuttua perilliseltä esimerkiksi, jos hänet on tehty pätevästi perinnöttömäksi tai hän on luopunut jäämistöstä sitovasti. (PK 15:4, 17:1.2.)

Jokainen kuolleen rintaperillisen lapsi on sijaantulooperillinen, joka oli kuolleen vanhempansa jälkeen perintöön oikeutettu. Noin kahdeksan prosenttia kuolinpesistä on sijaantulooperillisiä jako-osakkaina ensimmäisessä paranteelissa. Rintaperillisten perillisryhmään kuuluu rajaton sijaantulo-oikeus. Sijaantulo-oikeus sääntelee, että kuolleen rintaperillisen sijaan tulevat hänen jälkeläisensä. Perittävältä voi jäädä sijaantulooperillisiä yksi tai useampi, jolloin he jakavat keskenään osuuden, joka olisi tullut heidän vanhemmilleen. Jokainen sijaantulooperillinen on oikeutettu vetoamaan kaikkiin niihin perillisen suojakeinoihin, jotka olisivat olleet myös hänen edeltäjänsäkin käytettävissä. Sijaantulooperillisen oikeus perintöön perustuu perittävän ja hänen väliseensä sukulaisuussuhteeseen. (Aarnio & Kangas 2016, 59.)

2.2.2 Toinen paranteeli

Jos perittävällä ei ollut rintaperillisiä eikä perintöön oikeutettua puolisoa, toisen paranteelin perimysjärjestys otetaan käyttöön. Toiseen paranteeliin kuuluvat perintökaaren mukaan ensisijaisesti perittävän isä ja äiti, jotka selkäperillisinä saavat kumpikin puolet perinnöstä. (PK 2:2.1.) Jos molemmat vanhemmat ovat kuolleet, perittävän sivuperilliset eli veljet ja sisaret jakavat hänen omaisuutensa. Jos perittävän sisaret tai veljet ovat kuolleet, heidän jälkeläisensä tulevat heidän sijaansa. Kuviossa 2 on esitetty toisen paranteelin perimisjärjestys. Puolisukulaisten oikeus on myös huomioitava, jos täyssukulaisia ei ole. (PK 2:2.2-3.)

Toiseen paranteeliin kuuluu sijaisperimyoikeus, mutta toiseen paranteeliin kuuluvilla henkilöillä ei ole oikeutta lakiosaan. (Aarnio & Kangas 2015, 128–130). Toisen paranteelin merkitys on kuitenkin vähäinen käytännön kannalta, sillä arviolta 90 % perintötapauksista menee rintaperillisille tai leskelle. (Kangas 2019, 462).

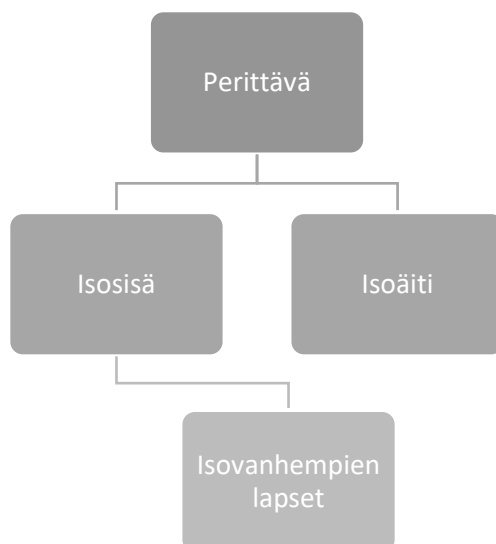

Kuvio 2 Perimisjärjestys toisessa paranteelissa

2.2.3 Kolmas paranteeli

Perintökaaren 2. luvun 3. §:n mukaan, jos perittävältä ei jäänyt ensimmäiseen tai toiseen paranteeliin kuuluvia perillisiä, jäämistö siirtyy perittävän isovanhemmille. Perittävän isän ja äidin vanhemmat saavat perinnön, jos muut perilliset puuttuvat. Jos jompikumpi isovanhempi on kuollut, osuus jaetaan hänen lapsilleen. Kuviossa 3 on esitetty perimisjärjestys kolmanessa paranteelissa.

Kolmanteen paranteeliin ei kuulu rajaton sijaantulo-oikeus, sillä oikeus on katkaistu perittävän täteihin, setiin ja enoihin eli perittävän isän ja äidin sisaruksiin. Serkut ovat rajattu kokonaan perillisiin ulkopuolelle. Muutama perintö jaetaan vuosittain vain kolmanteen paranteeliin kuuluvien henkilöiden kesken, joten kolmannen paranteelin perimyssäännösten merkitys on vähäinen. (Kangas 2018, 339–340.)

Kuvio 3 Perimisjärjestys kolmannessa paranteelissa

2.3 Lesken perintöoikeus ja asema

Perintökaaren 3. luvun ensimmäisen momentin mukaan leski perii ensiksi kuolleen puolison, jos perittävältä ei jäänyt rintaperillisiä. Leski on oikeutettu perintöön, jos hän oli rekisteröidyssä parisuhteessa tai avioliitossa vainajan kanssa. Puolison oikeus perintöön ei ole riippuvainen avioliiton kestosta tai siitä, oliko puolisoilla avio-oikeus toistensa omaisuuteen. Avio-oikeiden puuttuminen ei ole myöskään perimyksen este.

Jos leski perii ensiksi kuolleen puolison, eikä perittävä määrännyt testamentilla omaisuudesta, leski on ensiksi kuolleen puolison kuolinpesän osakas yksin. Tätä kutsutaan yksinperimykseksi, jossa ensin kuolleen puolison omaisuus siirtyy leskelle ilman varsinaista perinnönjakoa. Jos ensiksi kuolleelta puolisoilta jäi rintaperillisiä, leskellä on oikeus hallita jäämistöä jakamattomana, vaikka leskellä ei olisikaan avio-oikeutta ensiksi kuolleen puolison omaisuuteen. (PK 3:1a.)

Lesken hallintaoikeuden kesto ja laajuus riippuu testamentin saajan tai rintaperillisen esittäjästä jakovaatimuksesta ja siitä, onko leskellä omistuksessaan kodiksi sopivaa asuntoa. Hallintaoikeus suojaakin leskeä rajoitetummin kuin perintöoikeus. Hallintaoikeudella ei saada suojaa rintaperillisen jakovaadetta vastaan. Kun rintaperillisen vaatii jakoa, lesken oikeus kaventuu vähimmäissuojaksi. Vähimmäissuojalla tarkoitetaan oikeutta hallita puolisoitten yhteisenä kotina käytettyä asuntoa sekä tavanomaista asuinirtaimisto tietyin edellytyksin. (PK 3:1a.2.)

Leski ei ole kuolinpesän osakas, vaikka hänellä olisi oikeus hallita jäämistöä jakamattomana. Lesken oikeudella jäämistön hallintaan jakamattomana ei ole vaikutusta ensiksi kuolleen puolison perillisten tai yleistestamentin saajan osakkuusaseman. Jos puolisoilla tai toisella heistä oli avio-oikeus toistensa omaisuuteen, leski on kuitenkin ensiksi kuolleen puolison kuolinpesän osakas joko osituksen toimittamiseen saakka tai yleistestamentin saajana. (Kangas 2016, 104.)

Lesken asemaa turvataan yleensä testamentilla. Jopa yhdeksän kymmenestä testamentista on laadittu siten, että lesken asemaa suojataan. Leskeä ei pystytä sulkemaan testamentilla kokonaan pois jäämistöstä, ellei ole olemassa riittäviä edellytyksiä perinnöttömäksi tekemiselle. Leski saa testamentista huolimatta oikeuden hallita jäämistöä jakamattomana, vaikka ensiksi kuollut puoliso olisi tehnyt testamentin omasta omaisuudestaan jollekin toiselle henkilölle. (Kangas 2016, 104-106.)

Lesken perintöasemaa on kuitenkin rajoitettu niin, ettei hän siirtäisi toissijaisille perillisille kuuluvaa omaisuutta esimerkiksi omille lapsilleen. Leski ei saa myöskään lahjoittaa tai myydä omaisuutta niin, että kuolinpesän varallisuus vähenisi olennaisesti. Leski ei saa määrätä toissijaisille perillisille kuuluvasta omaisuudesta testamentilla. (Kangas 2016, 105.)

Kun leski kuolee, kuolinpesästä menee puolet ensiksi kuolleen puolison toissijaisille perillisille, joilla on ollut oikeus periä ensiksi kuollut puoliso. Tämä koskee vain tilanteita, jolloin ensiksi kuollut puoliso ei ole testamentannut koko omaisuuttaan leskelle. Toissijaisia perillisiä voivat olla ensiksi kuolleen puolison vanhemmat sekä sisarukset ja heidän jälkeläisensä. (Kangas 2016, 105.)

2.4 Perimyksen esteet

Perimystilanteissa voi syntyä esteitä, jolloin lakisääteinen perintöoikeus ja oikeus testamentin saamiseen jäävät kokonaan syntymättä. Perillinen tai testamentin saaja voi menettää oikeutensa perintöön tai testamenttiin, jos hän on tarkoituksellisesti tai rikollisella teolla aiheuttanut perittävän vainajan kuoleman. Teon arviointiin vaikuttaa tekijän syyntakeisuus sekä tahallisuus. Jos näitä tekijöitä ei pystytä näyttämään toteen, ei perillinen tai testamentin saaja menetä oikeuttaan perintöön tai testamenttiin. (Kangas 2016, 128.)

Esimerkiksi huolimattomuudesta tai varomattomuudesta aiheutunut perittävän kuolema ei poista perintöoikeutta. Perittävän surmannut henkilö menettää lakimääräisen perimysjärjestelmän mukaisen perintö- ja lakiosan lisäksi oikeuden vedota lain mukaisiin säännöksiin avustuksista ja testamentista. Myös oman puolison surmaus johtaa siihen, että perintöoikeuden lisäksi menetetään oikeus hallita ensiksi kuolleen puolison jäämistöä jakamattomana. (Kangas 2016, 128.)

2.5 Perinnöttömäksi jättäminen

Perintökaaren (40/1965) mukaan käräjäoikeus voi julistaa, että perillinen menettää oikeutensa perintöön osittain tai kokonaan, jos hän on tahallaan salannut tai hävittänyt perittävästä testamentin. Perittävä ei pysty kuitenkaan täysin perusteettomasti tekemään perillistä perinnöttömäksi. Jos perinnöttömäksi tekemiseen liittyvät edellytykset eivät ole riittäviä, perillinen voi vedota lakimääräiseen vähimmäissuojaansa. Perintökaaren 7. luvun mukaan testamentti on perillistä kohtaan tehoton siltä osin, kuin se estää häntä saamansa jäämistöstä lakiosansa. Perintökaaren 3. luvun 1. pykälä antaa lisäksi leskelle suojaa testamentin saaja vastaan riippumatta siitä, onko perittävältä jäänyt rintaperillisiä vai ei.

Perintökaaren 15. luvun mukaan syynä perinnöttömäksi jättämiselle pidetään perillisen tekemää tahallista rikosta, joka loukkaa syvästi perittävästä tai tämän läheisiä. Riittävänä perusteena perinnöttömäksi jättämiselle pidetään esimerkiksi perittävästä henkeen kohdistuvaa rikosta. Vakavat loukkaukset perittävästä tai hänen läheisiään kohtaan luetaan myös perusteeksi perinnöttömäksi jättämiselle. Perillisen siveetön ja kunniaton elämäntapa on toinen syy perinnöttömäksi jättämiselle. Esimerkiksi perillisen pitkään jatkunut alkoholismi voi olla riittävä syy perinnöttömäksi jättämiselle. (PK 15:4.1.)

Kun perillinen on tehty perinnöttömäksi testamentilla, hänen osuutensa menee perinnöttömäksi tehdyn sijaantuloperilliselle. Ennen perinnönjakoa tai sen jälkeen on mahdollista riitauttaa perinnöttömäksi tekeminen. Jos vapaamuotoinen riitauttaminen ei onnistu, perinnöttömäksi tehty nostaa kanteen tuomioistuimessa, jossa hän kiistää perinnöttömäksi tekemisen perusteen. (Kangas 2019, 464.)

Testamenttiin on kirjattava perinnöttömäksi jättäminen sekä sen perustelut. Testamentti tulee lainvoimaiseksi kuuden kuukauden jälkeen, jos perilliset eivät sitä moiti. Silloin rintaperilliset menettävät oikeutensa perintöön ja leski oikeutensa hallita jäämistöä jakamattomana. (Kangas 2019, 464.)

2.6 Perinnöstä luopuminen

Perillisellä on oikeus luopua perintöoikeudestaan kirjallisesti tai hyväksymällä testamentti. Kun perillinen luopuu perinnöstään, perintöverovelvollisuus lakkaa. Jos rintaperillinen on luopunut perinnöstä perittävän eläessä, hänellä on kuitenkin oikeus saada lakiosansa, jos hän ei ole saanut siitä kohtuullista vastiketta. (Suojanen, Korte, Savolainen & Vanhanen 2015, 460.)

Perinnöstä voi luopua perittävän eläessä sekä perittävän kuoleman jälkeen. Luopumisoikeus menetetään sen jälkeen, kun perillinen ryhtyy sellaisiin toimiin, jossa hänen katsotaan ottaneen perinnön vastaan. Luopuminen ei ole siis mahdollista enää, jos perillinen on ottanut yksin tai yhdessä muiden kanssa kuolinpesän hoitoonsa. (Suojanen, Korte, Savolainen & Vanhanen 2015, 460.)

Perinnöstä luopuminen aiheuttaa erityisen merkityksen ulosoton kannalta. Velallisen perintöosuutta ei voi ulosmitata, jos velallinen on luopunut perintöoikeudestaan perittävän kuoleman jälkeen ennen ulosmittausta. Jos perillinen on konkurssissa, on mahdollista luopua perinnöstä sekä vaatia lakiosaa oikeudessa. Myös silloin perinnöstä tulee luopua ennen konkurssin alkamista tai vaihtoehtoisesti perittävän kuoleman jälkeen. Perintöosuuden myyminen tai sen luovuttaminen on myös mahdollista, ja se tulee tehdä aina kirjallisesti. (Suojanen, Korte, Savolainen & Vanhanen 2015, 460.)

2.7 Testamentti

Testamentti määritellään peruutettavissa olevaksi jäämistöksi, joka on kuolemanvarainen, vastikkeeton sekä yksipuolinen oikeustoimi. Testamentilla voidaan vaikuttaa perimysjärjestykseen sitovasti, mutta se on kuitenkin lakiosaan oikeutettuja perillisiä kohtaan tehoton. (Aarnio & Kangas 2016, 21.) Perintökaaren 9. luvun 1. §:n mukaan testamentinteko-oikeus kuuluu jokaiselle 18 vuotta täyttäneelle henkilölle, joka on tervejärkinen. Lisäksi alle 18-vuotiaana solmittu avioliitto tai alle 15-vuotiaana omalla työnteolla ansaittu omaisuus luovat oikeuden testamentin laatimiselle.

Jotta testamentti on pätevä, sen muotoseikkoja on noudatettava. Perintökaaren 10. luvun mukaan testamentti tulee tehdä kirjallisesti kahden esteettömän todistajan läsnä ollessa. Testamentin tekijän on annettava tiedoksi todistajille, mikä asiakirja on kyseessä sekä todistajien on todistettava testamentti nimikirjoituksillaan. Todistajien täytyy merkitä nimikirjoituksensa oheen asuinpaikkansa, ammattinsa ja testamentin todistuspaikka. Testamentin todistaja ei voi olla testamentin tekijän lähisukulainen, alle 15-vuotias eikä myöskään henkilö, jonka hyväksi testamentti on tehty. Testamentin tekijän on allekirjoitettava testamentti omakätisesti ja vapaaehtoisesti. Poikkeuksena on hätätilatestamentti, jolloin testamentti voidaan laatia suullisesti henkilön ollessa kykenemätön allekirjoittamaan sen. Myös toisen henkilön allekirjoitus on pätevä, jos testamentin tekijällä on fyysinen este tai jokin muu painava syy nimenkirjoituksen tekemiseen. (Aarnio & Kangas 2016, 21.)

Testamentit jaetaan yleistestamentteihin sekä erityistestamentteihin eli legaatteihin. Molempiin testamentteihin liittyy samat muotovaatimukset riippumatta niiden luokittelusta. Jako on tehty perintökaareissa sillä perusteella, minkälainen testamentin asema on. Yleistestamentin periaatteena on se, että testamentin tekijä määrää koko omaisuutensa tai tietyn osan siitä jollekin henkilölle. (Norri 2017, 75.)

Yleistestamentissa testamentin saajalla on samankaltainen asema kuin perillisellä. Testamentin saaja on myös osakas kuolinpesässä, jolloin hän osallistuu muiden kuolinpesän osakkaiden kanssa sitä koskevaan päätöksentekoon. Vaikka yleistestamentilla pystyy määrittämään laajasti omaisuudestaan, on kuitenkin huomioitava, että sillä ei saa loukata perillisen lakiosaa. Testamentti on siltä osin tehoton, jos lakiosaa loukataan. Erityistestamentissa testamentin saaja ei kuulu kuolinpesän osakkaisiin, eikä hänen pidä osallistua kuolinpesän hallintoon. Hänellä on kuitenkin joitakin osakkaalle kuuluvia oikeuksia, kuten oikeus hakea kuolinpesään pesänselvittäjän määräystä. (Norri 2017, 75-154.)

Erityistestamentin saaja saa testamentissa määritellyn esineen tai rahasumman, joka annetaan hänelle ennen perinnön jakoa. Jos kaikkia erityistestamenteja ei voida täyttää, on tiettyä omaisuutta koskeva testamentti pantava täytäntöön ennen muita, mutta muutoin tulee tehdä kunkin testamentin mukainen arvon vähennys. Testamentti on tehoton siltä osin, jos se tarkoittaa tiettyä omaisuutta eikä sitä ole jäämistössä. (PK 11:3.)

Testamenttimääräykset voidaan jakaa myös sen perusteella, millaisen oikeuden ne tuottavat testamentin saajalle. Testamentit voidaan jaotella täyteen omistusoikeuteen, rajoitettuun omistusoikeuteen, hallinto-oikeuteen tai tuotto-oikeuteen. Täydessä omistusoikeustestamentissa testamentin saaja saa täyden oikeuden omaisuudesta määräämiseen. Täysi omistusoikeustestamentti mahdollistaa myös, että testamentin saaja voi tehdä oikeustoimia testamenttiin liittyvästä omaisuudesta. Sallittuja oikeustoimia ovat muun muassa testamentin muuttaminen omaksi tai testamentin vastikkeellinen tai vastikkeeton luovuttaminen. Täydellä omistusoikeudella testamentin saaja saa vapaasti hallita ja käyttää omaisuutta.

Rajoitetussa omistusoikeustestamentissa on tyypillistä, että täysi omistusoikeus menee ensisaajalle, kuten leskelle. Rajoitetussa omistusoikeustestamentissa määrätään perättäis-seuraannosta, jolloin ensimmääys tehdään yleensä puolisoilla ja toissijaismääräys rintaperillisille. Vaikka leskellä on täysi omistusoikeus saatuun omaisuuteen, hän ei voi ensisaajana määrätä tästä omaisuudestaan oman testamentin kautta. Rajoitetulla omistusoikeustestamentilla suojataankin toissijaissaajan oikeuksia. (Kangas 2018, 20-161.)

Tuotto-oikeustestamentti antaa oikeuden hallita omaisuutta sekä saada siihen kuuluva tuotto. Tuotto-oikeustestamentin voi laatia tietyksi määräajaksi. Hallinto-oikeustestamentissa testamentin saajalla on elinikäinen tai määräaikainen oikeus käyttää omaisuutta, mutta hänelle ei kuulu omistusoikeus. Hallinto-oikeustestamentissa on kaksi saajaa, jossa toinen saa oikeuden käyttää omaisuutta sekä toinen omistusoikeuden. Testamentin saaja ei siten voi käyttää omaisuutta, ennen kuin testamenttiin perustuva hallinto-oikeus lakkaa. Hallintaja ja tuotto-oikeustestamentit ovat erityistestamenteja, ja testamentit täytetään jakamattomasta kuolinpesästä. (Kangas 2018, 20–161.)

2.8 Kuolinpesän virallisselvitys

Pesänselvitykseen liittyvää hallintoa nimitetään kuolinpesän virallisselvitykseksi. Pesänselvittäjä voidaan määrätä vain kuolinpesään, ja tuomioistuin määrää pesänselvittäjän tehtävänsä. (PK 19:1). Pesänselvittäjän tehtävänä on hoitaa kuolinpesän asioita sekä saattaa kuolinpesä jakokuntoon. Pesän osakas, testamentin toimeenpanija tai erityisjälkimmäisyyden saaja voivat hakea pesänselvittäjän määräämistä. (Kangas 2019, 477-482.)

Kuolinpesää tai jäämistöä koskeva asia tutkitaan käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä vainajalla oli vakituinen asuinpaikka tai kotipaikka. Sama tuomioistuin on myös toimivaltainen määräämään pesänselvittäjän. Toimivaltainen tuomioistuin on perittävän asuinpaikan tuomioistuin myös tilanteissa, jossa Suomen kansalaisen pysyvä kotipaikka on ollut EU-valtiossa. Osakkaat pystyvät enää hyvin rajallisesti puuttumaan kuolinpesän selvitysprosessiin, kun jäämistö on siirtynyt pesänselvittäjän hallintoon. Pesänselvittäjällä on oikeus selvittää pesä loppuun saakka myös ylivelkaisissa kuolinpesissä. (Kangas 2019, 477–488.)

Pesänselvityksessä suoritetaan toimenpiteet, jotka liittyvät kuolinpesää sitovien perittävän velvoitteiden täyttämiseen sekä jäämistön jakamiseen lopulta. Pesänselvitys tarkoittaa perintökaaren 19. luvun mukaan jäämistön saattamista jakokuntoon sekä jäämistöomaisuuden hallintoa. Ennen kuin jäämistö pystytään jakamaan, on selvitettävä sen laajuus sekä tehtävä suoritus mahdollisille edunhaltijoille. Kuolinpesän jakoon ei saa ryhtyä, ennen kuin selvitys on toimitettu. (Kangas 2019, 477–488.)

Jos kuolinpesää hallitsee pesänselvittäjä, hänen vastuullaan on ilmoittaminen selvityksen päättymisestä. Vastoin pesän osakkaan kieltoa, kuolinpesän omaisuutta ei saa jakaa ennen perunkirjoituksen toimitusta. Myös kaikkien tiedossa olevien velkojen täytyy olla maksettu tai niiden maksamiseen tarvittavien varojen on oltava tallessa. Ositus ja perinnönjako peruuntuvat, jos pesä luovutetaan osituksen tai perinnönjaon jälkeen pesänselvittäjän hallintoon tai konkurssiin. Tuomioistuin päättää käytännössä pesänselvittäjän vaatimuksesta perinnönjaon tai osituksen peruuttamisesta. (Kangas 2019, 477–488.)

Kuolinpesän virallisselvitykseen liittyvä perinnönjako on suoritettava perillisten vaatiessa. Jos pesän omaisuus on ollut pesänselvittäjän hallinnossa, pesä voidaan jakaa, kun pesänselvittäjä on ilmoittanut pesänselvityksen päättyneen (HE 14/2004). Käräjäoikeudesta tarvitaan määräys, jos pesänselvittäjänä oleva henkilö aikoo myös pesänjakajaksi. Pesänselvittäjällä on laajempi rooli kuin pesänjakajalla, sillä pesänselvittäjä edustaa aina kuolinpesää ulospäin. (Suojanen, Korte, Savolainen & Vanhanen 2015, 469-470.)

Ositus suoritetaan ennen perinnönjakoa, jos perittävä oli eläessään avioliitossa. Perinnönjako suoritetaan pesänjakajan toimittamana jakona, jos kuolinpesän osakkaat eivät pääse yhteisymmärrykseen jaettavasta omaisuudesta. Perinnönjako toimitetaan aina kirjallisesti, ja perinnönjakokirjassa on oltava allekirjoitusten lisäksi kahden esteettömän todistajan allekirjoitukset. Pesänjakajan täytyy olla yksimielisesti valittu, ja se määrätään käräjäoikeuden toimesta kuolinpesän osakkaiden hakemuksella. (Suojanen, Korte, Savolainen & Vanhanen 2015, 470.)

Kuolinpesän osakas ei ole lähtökohtaisesti vastuussa henkilökohtaisesti vainajan veloista. Perunkirjoitusvelvollinen osakas joutuu henkilökohtaiseen velkavastuuseen, jos hän on laiminlyönyt perunkirjoituksen toimituttamisen. Samoin käy, jos osakas on tahallisesti antanut väärää tietoa perunkirjoituksessa, ja siitä aiheutuu velkojalle vahinkoa. (Suojanen, Korte, Savolainen & Vanhanen 2015, 471.)

2.9 Perunkirjoitus

Perunkirjoitus on tärkeä osa pesänselvitystä. Perintökaaren 20. luvun 1. §:n mukaan perunkirjoitus täytyy tehdä jokaisen Suomessa vakinaisesti asuneen jälkeen riippumatta jäämistön suuruudesta. Perunkirjoitusta varten laaditaan perukirja, joka palvelee pesänselvitystä sekä perinnönjakoa. Perintöverotus toimitetaan perukirjan tietojen nojalla, ja siihen on merkittävä sekä Suomessa että ulkomailla oleva omaisuus. Perukirjan osakkaat täytyy vahvistaa, jotta varmistutaan kaikista kuolinpesän osakkaista. Vahvistetun osakasluettelon avulla luetteloon merkitty asiakas voi esimerkiksi ajaa kannetta kuolinpesän hyväksi, ilman että hänen tarvitsee erikseen osoittaa osakasasemansa aitous. (PK 18:2.2.)

Perukirjaan merkitään vainajan henkilötiedot, toimituksen aika ja paikka sekä uskottujen miesten nimet. Myös vainajan mahdolliset oikeudenomistajat tulee luetella. Oikeudenomistajiin voivat kuulua muun muassa leski, perilliset ja testamentin saajat. Perukirja koostuu omaisuusluettelosta eli jäämistön varoista ja veloista. Varat ja velat luetteloidaan perukirjaan kuolinpäivän tilanteen mukaan, sillä perintöverotuksen perusteena katsotaan kuolinpäivän tilannetta. Myös lesken varat ja velat merkataan perukirjaan, sillä perintöosuuksien laskeminen edellyttää aina avio-oikeuden toteutumista. Perukirjassa omaisuus arvioidaan käypään hintaan. Henkilö, joka on vastuussa perunkirjoituksesta, ilmoittaa pesän varat ja velat uskotuille miehille. (Suojanen, Korte, Savolainen & Vanhanen 2015, 462)

Perukirjassa lesken osalta on olennaista, antaako hän tasinkoa ensiksi kuolleen puolison perillisille vai ei. Jos asunto tai asuinirtaimisto pidetään lesken hallinnassa, se kuuluu ilmoittaa perukirjassa. Perukirjassa tulee mainita, kuka pesänhoitajana ottaa vastaan perintöveroilmoitukset ja tiedustelut. Pesän ilmoittaja vakuuttaa allekirjoituksellaan valaehtoisesti, että hänen antamansa tiedot ovat oikeat. Lopuksi uskotut miehet vakuuttavat, että perukirjaan on merkitty kaikki ilmoitetut tiedot, ja että he ovat arvioineet pesän varat parhaan ymmärryksensä mukaan. (Suojanen, Korte, Savolainen & Vanhanen 2015, 462)

Perunkirjoitus on toimitettava kolmen kuukauden kuluessa kuolemantapauksesta (PK 20:1). Perunkirjoitus täytyy toimittaa loppuun määrätyssä ajassa, eikä laillinen este jatka perunkirjoitusaikaa. Verohallinto voi kuitenkin pidentää perunkirjoituksen toimitusaikaa esimerkiksi kuolinpesän laajuuden takia. Myös jatkopidennys on mahdollinen, ja sitä on haettava ennen pidennetyn perunkirjoitusajan päättymistä. Jos perunkirjoituksen toimittamisen jälkeen ilmenee, että pesästä on jäänyt ilmoittamatta joitain varoja tai velkoja, niistä on laadittava täydennys- tai oikaisukirja. Täydennys- tai oikaisukirja on toimitettava Verohallinnolle kuukauden kuluessa sen laatimisesta. (PK 20:10, PervVL 38 §.)

Perunkirjoituksessa pesän jäämistöomaisuuden hoitavalla osakkaalla on toimituttamisvelvollisuus. Osakas on perunkirjoitusvelvollinen myös riidanalaisena. Jos kuolinpesään on määrätty erillinen pesänselvittäjä tai perittävä on nimennyt toimeenpanijan testamentille, perunkirjoituksen toimituttamisvelvollisuus on jäämistötehtävään määrättyllä henkilöllä. Toimitusvelvollinen valitsee perunkirjoitusta varten kaksi uskottua miestä. Uskotuille miehille ei ole asetettu erityisiä pätevyysvaatimuksia, kuten esteettömyyttä. Yleisenä uskotun miehen kelpoisuusvaatimuksena on kuitenkin täysivaltaisuus sekä rajoittamaton oikeustoimikelpoisuus. Osakkaiden oman oikeusturvan ja perunkirjoitukseen perustuvan verotuksen kannalta on tärkeää, että uskotut miehet ovat asiantuntevia etenkin, kun kyseessä on merkittävä omaisuus. (PK 20:2.1.)

Perunkirjoituksen ajasta sekä paikasta on ilmoitettava hyvissä ajoin kaikille kuolinpesän osakkaille sekä leskelle (PK 20:2.2). Kutsu voidaan toimittaa sekä suullisesti että kirjallisesti, ja perunkirjoitukseen on kutsuttava kaikki kuolinpesän osakkaat. Kuolinpesän osakkaisiin kuuluu perilliset, yleisjälkisäädöksen saajat sekä eloonjäänyt puoliso eli leski. Leski ei ole kuolinpesän osakas, jos hänellä ei ole oikeutta toisen puolison omaisuuteen tai ositus on toimitettu. (Kangas 2018, 349–368.) Riidanalainen oikeus ei poista perillisen ja yleisjälkisäädöksen saajien osakkuutta (PK 18:1.2).

Perukirja toimitetaan Verohallinnolle kuuden kuukauden kuluessa perunkirjoituksesta. Myöhästymisestä voi seurata veronkorotus. Jos perinnönjako on suoritettu, perukirjan ohessa annetaan myös mahdollinen perinnönjakokirja. Jos omaisuus on myyty ennen perintöveron määräämistä, verottajalle lähetetään kauppakirja. Verovelvollinen saa veron määräämisen jälkeen perintöveron maksamista varten perintöverolipun tilillepanokortteineen. (Suojanen, Korte, Savolainen & Vanhanen 2015, 466)

Maistraatti vahvistaa pyynnöstä, että perukirjaan on merkitty kaikki kuolinpesän osakkaat sekä perittävän aviopuoliso. Vahvistus tehdään, kun perukirja on todettu oikeaksi. Merkintä on tärkeä tehdä, sillä kuolinpesällä voi olla erilaisia oikeustoimia ulkopuolisten kanssa. Näin varmistutaan, että esimerkiksi kuolinpesän omaisuutta myytäessä kaikki osakkaat ovat oikeustoimessa henkilökohtaisesti tai valtuutettuna. (Suojanen, Korte, Savolainen & Vanhanen 2015, 466)

3 Valtionperintö

3.1 Valtiokonttori

Perintökaaren voimaantulon kuudes pykälä velvoittaa Valtiokonttoria valvomaan valtion oikeutta perillisittä kuolleen henkilön jäämistöön. Valtiokonttori toimii valtiovaranministeriön hallinnon alaisena virastona. Viraston tehtävänä on huolehtia jäämistöasioiden hoidosta valtionperintöasioissa sekä vastata valtion lainaanotosta, kassavarojen sijoittamista sekä valtionvelan riskienhallinnasta. Valtiokonttori hoitaa lisäksi valtion työntekijöiden tapaturmakorvauksia, hallinnoi valtion myöntämiä lainoja, korkotukia sekä valtioneuvoston takauksia. (Valtiokonttori 2022a.)

Valtiokonttori antaa pesähoitovaltakirjan sopimuspesähoitajalle jäämistön selvittämistä varten. Viraston verkkosivuilla on ohjeet siitä, miten tulee toimia käytännössä, kun perittävältä tai testamentin tekijältä ei ole jäänyt perintöön oikeutettuja sukulaisia. (Valtiokonttori 2022a.) Valtiokonttorin mukaan valtion perintöasiat koskevat perillisittä, puolisoita sekä ilman testamenttia kuolleiden henkilöiden jäämistöjä. Vuosittain Valtiokonttori saa tiedon 600:sta perillisistä kuolleesta henkilöstä, mikä vastaa noin yhtä prosenttia vuosittain menehtyneiden henkilöiden määrästä. Näistä henkilöistä arviolta 60 % on laatinut testamentin, joten vain alle 40 % tapauksista koskee ensisijaisesti valtion perintöön liittyviä asioita. (Kangas 2018, 348–349.)

3.2 Valtion oikeus jäämistöön

Perintökaaren 5. luvun 1. momentin mukaan kuolleen henkilön omaisuus menee perintönä valtiolle, kun perillisiä ei ole eikä testamenttia ole laadittu. Ahvenanmaan maakunnassa vakituisesti asuneen ja perillisettä kuolleen henkilön perintö menee maakunnalle Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 63. §:n mukaan. Suomessa vuoteen 1966 saakka serkuilla oli perintöoikeus, ja sen takia valtion perintösaantoa koskevien säännösten merkitys oli suhteellisen vähäinen. Serkkujen perintöoikeuden lakkautettua perillisittä kuolleiden määrä kasvoi (Kangas 2018, 348–349).

Valtion jäämistösaantoa koskevia säännöksiä on sovellettava, jos perittävä kotipaikka oli hänen kuollessaan Suomessa ja jäämistö on perimyksen sovellettavan lain mukaan menevä valtiolle, muulle yhteisölle tai se käytetään yleishyödylliseen tarkoitukseen. (PK 26:14.1.) Valtion perintöoikeus kattaa myös tilanteet, jossa perittävällä oli Suomessa olevan omaisuuden lisäksi myös ulkomailla sijaitsevaa kiinteää ja irtainta omaisuutta.

Jos vieraan valtion lakia joudutaan soveltamaan eri tavalla, säännös syrjäyttää Suomen valtion oikeuden jäämistöön. Jos perittävän kotipaikka oli vieraassa valtiossa hänen kuolleessaan, valtion jäämistösaanto rajoittuu siihen omaisuuteen, joka perittävältä jäi Suomessa. (PK 26:14.2.)

3.3 Valtioneuvosto

Jos jäämistön perunkirjoituksen alainen arvo on suurempi kuin 750 000 euroa, valtioneuvosto tekee päätöksen valtion perintönä saaman omaisuuden luovuttamisesta tai pysyttämisestä valtiolla. (LuovA 2 §). Valtiokonttori tekee muissa tapauksissa päätöksen. (Valtioneuvosto 2003). Valtioneuvoston valmisteluprosessi on vastaavanlainen perinnön hakemisen osalta kuin Valtiokonttorin tapauksissa. Kun päätösehdotus on valmis, se lähetetään lausunnon kanssa valtiovarainministeriölle, joka valmistelee asiaa lopullista päätöstä varten valtioneuvostolle. Oikeuskansleri saa tiedon perinnöstä, ja varmistaa onko päätös täytäntöönpanokelpoinen. Budjettineuvosto on tarvittaessa oikeuskanslerin käytettävissä, jos asiaan tarvitaan konsultaatioapua. (Valanta 2017, 29)

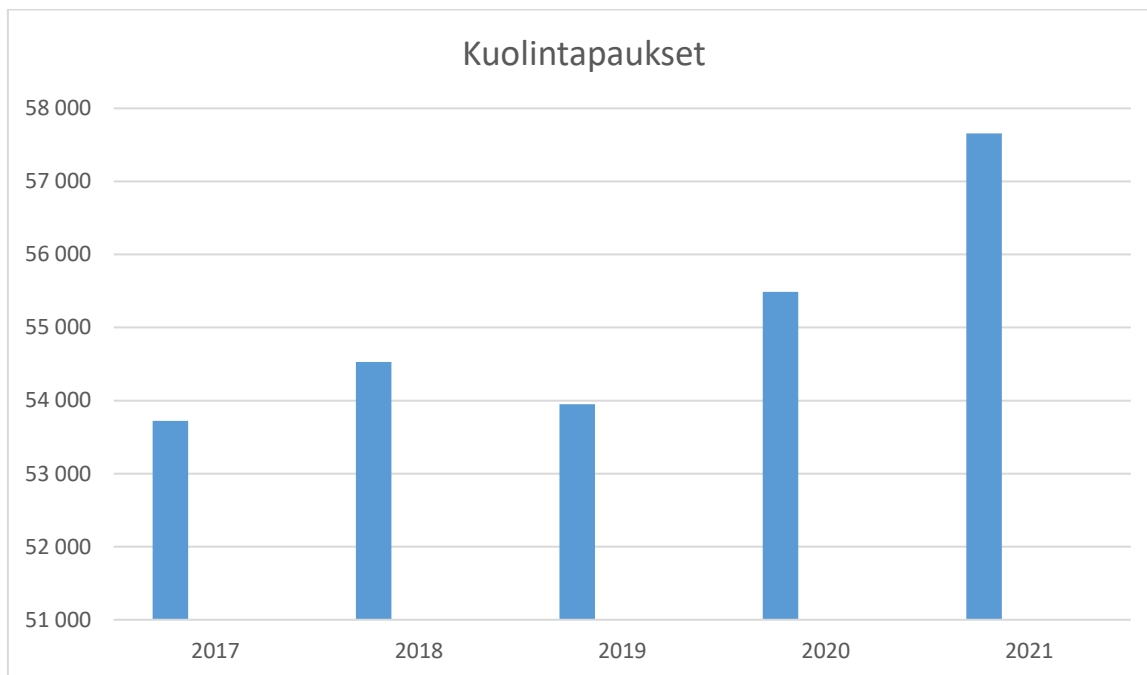
Valtioneuvostolle kuuluu itsenäinen päätöksentekovalta sellaisten valtionperintöasioiden osalta, jotka se saa ratkaistavaksi. Valtioneuvostoon ei sido Valtiokonttorin tekemät ehdotukset päätöksistä. Valtioneuvoston harkinnan varassa on, laittaako se Valtiokonttorin päätösehdotuksen osittain vai kokonaan täytäntöön, vai tekeekö se itse lopullisen ratkaisun asiaan liittyen. Tavanomaista on, että valtioneuvosto käyttää ratkaisussaan Valtiokonttorin mukaista esitystä. Valtioneuvoston täysistunnossa tehdään lopullinen päätös. (Valanta 2017, 29)

Jos tehty päätös on lainvastainen, hallintolainkäyttölain (HLL 586/1996) mukaan valtioneuvoston päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Samaa sovelletaan myös valtioneuvoston tekemiin päätöksiin perillisiä kuolleiden jäämistöjen edelleenluovuttamisesta. Kyseessä on silloin kassatorinen valitus, jolloin hallinto-oikeus ei voi muuttaa valtioneuvoston tekemää ratkaisua sisällöllisesti, vaan ainoastaan kumota siihen liittyvän päätöksen osittain tai kokonaan lainvastaisena tai vahvistaa ratkaisun muutoksenalaisena. (Valanta 2017, 29)

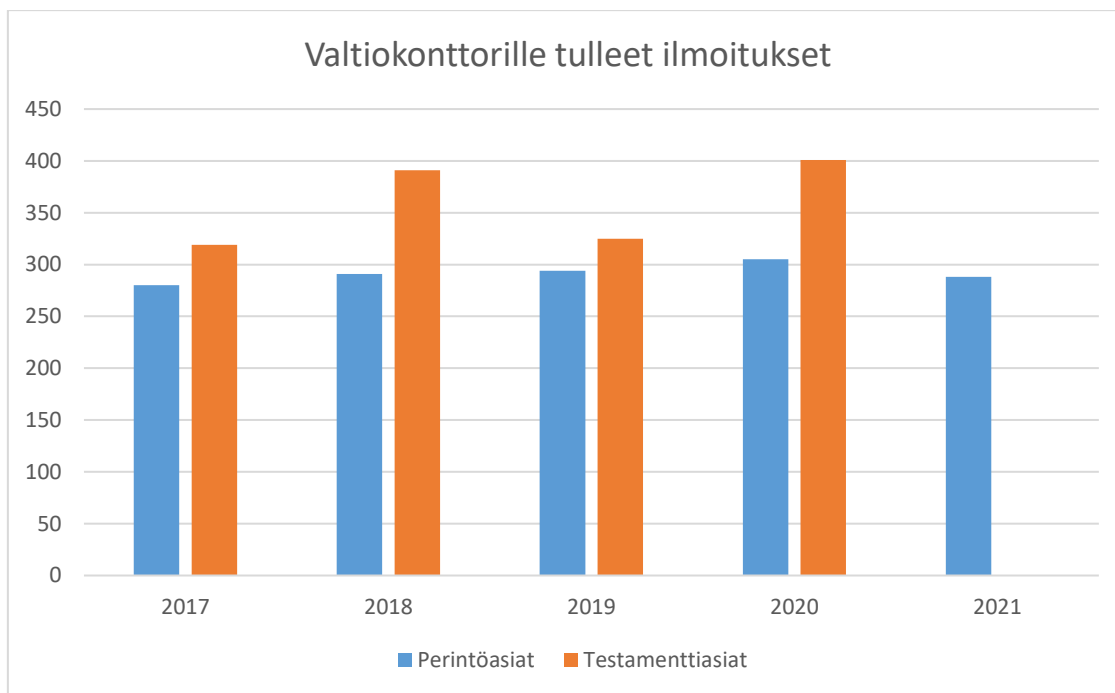
3.4 Tilastot

Suomen virallinen väkiluku oli 5 533 793 vuoden 2020 lopussa tilastokeskuksen mukaan. Kuolleita oli 55 488 vuonna 2020, joista reilu prosentti vastasi perillisittä kuolleita henkilöitä. (Kuvio 1). Valtiokonttorin mukaan vuosittain tulee keskimäärin 600 ilmoitusta perillisittä kuolleesta. Näistä tapauksista kaikki eivät ole kuitenkaan puhtaita valtionperintöjä, sillä noin 60 % heistä on tehnyt testamentin, mikä syrjäyttää valtion oikeuden perintöön. Kuviosta 1 huomataan, että kuolleisuus on kasvussa.

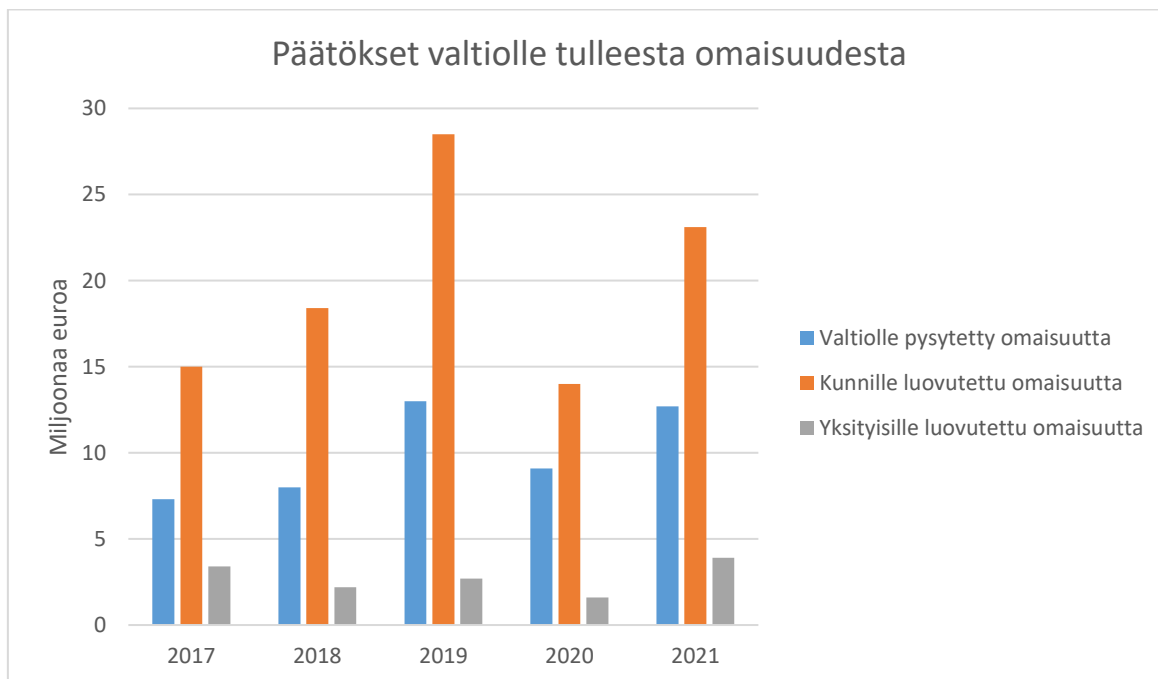
Kuvio 1 Kuolleiden määrä vuosina 2017-2021

Valtiokonttorin tilastojen mukaan varsinaisia valtionperintöjä ilmoitettiin 305 kappaletta sekä perillisittä kuolleiden testamentteja 401 kappaletta vuonna 2020. Valtionperintöasioita tuli siis kyseisenä vuonna yhteensä 706 kappaletta, joista testamenttien osuus oli 57 %. Kuviossa 2 on ilmaistu perintö- ja testamenttiasioiden osuuksia viiden vuoden ajalta. Vuoden 2021 tiedoista puuttuu testamenttien osuus, sillä sitä ei oltu ilmoitettu.

Kuvio 2 Valtiokonttorille tulleet ilmoitukset vuosina 2017-2021

Valtiolle pysytettiin 12,7 miljoonan euron arvoista omaisuutta vuonna 2021. Kuviossa 3 on esitetty päätökset valtiolle tulleesta omaisuudesta. Valtiokonttorin mukaan kaikki valtiolle perintönä tullut omaisuus ei jää valtiolle, vaan omaisuutta luovutetaan kuntien ohella myös perinnönjättäjien läheisille. Kuviossa ilmaistaan omaisuuden jakautumista valtion, kuntien ja yksityishenkilöiden kesken.

Kuvio 3 Päätökset valtiolle tulleesta omaisuudesta vuosina 2017-2021

4 Pesähoito valtion kuolinpesissä

Esimerkkitapaus

läkäs yksityishenkilö on kuollut paikallisessa vanhainkodissa helmikuussa 2021. Työntekijöiden tiedossa ei ole henkilön läheisiä, eikä siten myöskään perillisiä tai mahdollista testamenttia. Vanhainkoti ottaa yhteyttä sosiaalityöntekijään, joka puolestaan selvittää Valtiokonttorilta menettelyä kyseiseen tapaukseen.

Sukuselvitys ja kuolintapauksesta tiedottaminen valtiolle

Valtiokonttori neuvoo tällaisissa tapauksissa tekemään täydellisen sukuselvityksen, ennen kuin kuolemantapaus annetaan tiedoksi sille. Sukuselvityksen avulla voidaan löytää vainajan mahdolliset perilliset. Täydellisellä sukuselvityksellä tarkoitetaan katkeamatonta sarjaa virkatodistuksia vainajasta, jonka tiedot on kerätty 15 ikävuodesta aina kuolemaan saakka. Se sisältää tiedot myös kaikista vainajan kuolleista perillisistä sekä heidän perillisistään. Virkatodistukset haetaan oman seurakunnan aluekeskusrekisteristä tai Digi- ja väestötietoviraston palvelupisteestä. (Valtiokonttori 2022c.)

Esimerkkitapaus

Sosiaalityöntekijä hankki virkatodistukset vainajan seurakunnalta. Sukuselvityksessä kävi ilmi, että vainajalla ei ole elossa olevia perillisiä. Sosiaalityöntekijä täyttää ja lähettää Valtiokonttorille ilmoituslomakkeen perillisistä kuolleesta henkilöstä (Liite 1).

Pesähoitaja ja pesän haltuunottajan tehtävät

Kun Valtiokonttori on saanut ilmoituksen perillisistä kuolleesta henkilöstä, se antaa heti valtakirjan kuolinpesän hoitoa varten alueellisesti määräytyvälle sekä kilpailutuksella valitulle pesähoitajalle. Pesähoitajina toimivat yleensä asianajotoimistot. Pesähoitaja ottaa yhteyttä saatuaan Valtiokonttorin antaman valtakirjan, jolloin voidaan sopia kuolinpesän aineiston toimitustavasta suoraan pesähoitajalle. Pesähoitaja ottaa haltuunsa kuolinpesän sekä ryhtyy perunkirjoituksen valmistelemiseen. Pesähoitajalla on vastuu perunkirjoituksesta, jossa sen on mahdollista toimia Valtiokonttorin käytännön mukaan myös uskottuna miehenä tai pesän ilmoittajana. (Valtiokonttori 2022c.)

Kuolinpesän hoitoa varten määrätty valtakirja sisältää tarkasti valtuutetun sopimuspesähoitajan oikeudet, joihin kuuluvat muun muassa kuolinpesän omaisuuden haltuunotto sekä perunkirjoituksen toimittaminen. Pesän haltuunottovelvollisuuden tarkoituksena on perittävän hoidon turvaaminen eli omaisuuden säilyttäminen ja sen tallettaminen ennen varsinaista pesänselvitystä. Pesän haltuunottaja selvittää pankeilta perinnönjättäjän asiakkuudet, päättää sopimukset sekä tekee osoitteenmuutokset. Lisäksi hän hoitaa vainajan

juoksevat kulut maksattamalla esimerkiksi vuokrat, puhelin- ja sähkölaskut sekä kannettava pesälle tulevat tulot, jos niitä on. (Valtiokonttori 2022d.) Omaisuus on pesänhoitajan hoidossa perintökaaren 5. luvun 2. §:n mukaisen perinnönluovutus päätöksen täytäntöönpanoon saakka.

Perillisittä kuolleen henkilön kuolemaan liittyy vuoden hakemusaika, jonka jälkeen Valtiokonttori tekee päätöksen omaisuuden pysyttämistä valtiolla tai sen edelleen luovutuksesta. Pesänhoitaja alkaa valmistella perunkirjoitusta selvittäen vainajan varat ja velat. Perunkirja toimitetaan Verohallinnolle kuuden kuukauden kuluessa perunkirjoituksen päättymisestä, vaikka valtio ei olekaan perintövelvollinen perintö- ja lahjaverolain 1. luvun 2. §:n 1. momentin mukaan. (Valtiokonttori 2022d.)

Esimerkkitapaus

Pesänhoitaja selvitti kuolinpesän varat ja velat pankista saamillaan tiedoilla. Kiinteistövälittäjä arvioi kiinteistöjen arvot sekä auton hinta-arvio tehtiin paikallisen autokaupan myyjän perusteella. Kävi ilmi, että vainajalla on suhteellisen paljon varallisuutta sekä vain vähän velkoja. Vainajan omaisuuteen lukeutui:

150 euroa rahaa käteisenä

80 780 euroa talletuksia

15 hehtaarin metsäkiinteistö, jonka arvo on noin 100 000 euroa

1930-luvulla rakennettu 120 neliön omakotitalo, jonka arvo on noin 70 000 euroa

Henkilöauto, Ford Ranger vuodelta 2004, jonka arvo on noin 6000 euroa

Rahasto-osuuksia 400 kappaletta, arvo 35 000 euroa

Velkaa 2000 euroa ilmalämpöpumpun asentamisesta paikalliselle yritykselle

Kuolinpesän velat

Sopimuspesänhoitaja maksattaa pesänselvitykseen liittyvät velat ennen muita velkoja. Muita velkoja ovat vainajan omat velat sekä kuolinpesän velat, jotka maksetaan viimeiseksi. Pesänselvityselvitykseen kuuluu muun muassa hautajaisjärjestelyihin, ja perunkirjoitukseen liittyvät kustannukset. Vähäiset varat käytetään ensisijaisesti hautajaisjärjestelyihin ja varattomaan kuolinpesään haetaan avustusta kunnan sosiaalitoimistosta. Valtiokonttori maksaa täysin varattoman kuolinpesän pesänhoitopalkkion sekä muut välttämättömät kustannukset.

Jos kuolinpesässä ei ole rahavaroja tarpeeksi, omaisuutta voidaan joutua realisoimaan velkojen maksamiseksi. Jotkut velkojat voivat kuitenkin painostaa velan maksamista, ennen kuin omaisuus on ehditty realisoida. Näissä tapauksissa on mahdollista maksaa velka väliaikaisesti valtion varoista. Maksu palautetaan valtiolle, kun omaisuus on realisoitu. (Valtiokonttori 2022d.)

Esimerkkitapaus

Vainajalla oli kiinteistön käyttöön liittyviä kuluja, kuten sähkö-, lämmitys- ja vesilaskuja, jotka pesänhoitaja maksatti pankissa. Pesänhoitaja maksoi myös vainajan viimeisen puhelinlaskun ja lakkautti liittymäsopimuksen. Ilmalämpöpumpun asennuksesta johtuva lasku oli jäänyt maksamatta, ja siitä oli tullut ensimmäinen perintäkiri. Perinnässä oleva lasku maksettiin korkoineen perintätoimistolle.

Hautajaiset

Pesänhoitajan kuuluu järjestää hautajaiset vainajalle, jos niitä ei ole ehditty vielä pitää. Hautajaisjärjestelyihin vaikuttaa olennaisesti kuolinpesän varallisuus. Pesänhoitaja voi hakea kunnan sosiaaliviranomaiselta hautausavustusta ennen hautajaisia, jos vainajalla ei ole tarpeeksi varallisuutta. (Valtiokonttori 2022d.) Pesänhoitaja on vastuussa myös kuittien säilyttämisestä, sille hautajaiskulutusitteet on pantava talteen perunkirjoitusta varten. Perintöverotuksessa kulut hautapaikasta, haudankaivusta, arkusta, arkun kuljetuksesta, muistotilaisuudesta, lehti-ilmoituksista ja kyydistä siunaustilaisuudesta hautausmaalle sekä hautamuistomerkestä hyväksytään vähennyskelpoiseksi. (Norri 2017, 264.)

Esimerkkitapaus

Vainaja ei ollut esittänyt toivomuksia tai tapoja hautajaisten järjestelyyn, joten hautajaiset järjestettiin pelkästään hänen uskontakuntansa mukaisesti. Koska vainajalla on paljon varallisuutta, pesänhoitaja pystyi järjestämään kohtuulliset hautajaiset, hautakiven sekä haudan hoidon.

Omaisuuksien hoito ja realisointi

Sopimuspesänhoitaja ottaa kuolinpesän omaisuuden haltuunsa viimeistään perunkirjoitustilaisuudessa ja huolehtii kuolinpesän omaisuudesta loppuselvitykseen asti. Pesänhoitajan työnkuvaan kuuluvat myös asunnon tai kiinteistön tyhjentäminen, siivoaminen sekä mahdollisen huollon järjestäminen pesänhoidon ajaksi. Vuokrasopimuksia ei tarvitse purkaa. Kiinteistöjä ja asuntoja ei myydä pääsääntöisesti pesänhoidon aikana, jos se ei ole velkojen maksamisen edellytyksenä. Jos vainajalla oli vuokra-asunto, vuokrasopimus täytyy irtisanoa sekä asunto siivota. Sopimuspesänhoitaja realisoii myymällä lopuksi kuolinpesän

irtaimen omaisuuden. Muu omaisuus hävitetään tai kierrätetään. Vainajan läheisillä on myös mahdollisuus lunastaa omaisuutta itselleen. Pesänhoitaja ilmoittaa tarvittaessa museovirastolle kiinteistön tai asunnon omistavasta kuolinpesästä. Kansallismuseon kannanoton jälkeen muut ostajat, antiikkikauppiat sekä ulkopuoliset arvioijat voivat arvioida sekä ostaa kuolinpesän omaisuutta. (Valtiokonttori 2022d.)

Pesänhoitajan tehtäviin kuuluu kuolinpesän käteisvarojen tallettaminen pankkitilille sekä järjestää tilit siten, että ne ovat selkeästi yhdellä tai useammalla tilillä odottamassa Valtiokonttorin päätöstä edelleenluovutuksesta. Pesänhoitaja myy kuolinpesän omistamat arvopaperit pankin välityksellä. (Valtiokonttori 2022d.)

Valtuutetun sopimuspesänhoitajan tehtäviin kuuluu myös etsiä mahdollinen testamentti kuolinpesän irtaimistosta. Jos testamentti löytyy, pesänhoitajan täytyy ilmoittaa siitä testamentinsaajalle, ja neuvoo häntä olemaan yhteydessä Valtiokonttoriin. Jos pesänhoitovaltakirja on jo tehty, ja tietoon tulee perittävän testamentti, Valtiokonttori peruuttaa tekemänsä valtakirjan. Kuolinpesä siirtyy pesän osakkaiden haltuun välittömästi, kun testamentin saaja vetoaa oikeuteensa. Sopimuspesänhoitaja voi jatkaa kuitenkin pesänselvittäjänä tehtävässään, jos testamentinsaaja sitä toivoo. (Valtiokonttori 2022d.)

Veroilmoitus

Kuolinpesästä on tehtävä veroilmoitus. Kuolinpesä on tärkeä ilmoittaa veroilmoitusta tehdessä kiinteistön omistajaksi, jotta kiinteistövero ohjautuu alkuun pesänhoitajalle. Pesän varoista maksetaan mahdolliset eräänntyvät kiinteistöverot sekä metsänhoitomaksut. Jos edelleenluovutus tapahtuu, pesänhoitaja huolehtii päätöksen jälkeen, että kiinteistön omistajaksi merkitään sen lopullinen saaja. Kuolinpesää verotetaan vainajan ja pesän tulojen yhteenlasketun määrän perusteella vainajan kuolinvuodelta. Veroilmoituksessa kerrotaan vainajan tulot hänen elinajaltaan sekä kuolinpesään kertyneet tulot loppuvuoden ajalta, jos sellaisia tuloja on. (Valtiokonttori 2022d.)

Maistraatti vahvistaa perukirjan osakastiedot ja sieltä saatu päätöskopio kuolinpesän osakastietojen vahvistamisesta toimitetaan Valtiokonttorille sopimuspesänhoitajan toimesta. Valtiokonttorille toimitetaan myös kopio perukirjasta sekä kiinteistöön liittyvistä asiakirjoista. Kun Valtiokonttori on saanut perukirjan sekä muut asiakirjat, se ilmoittaa mahdollisuudesta hakea kuolinpesän omaisuutta perittävän kotikuntaan sekä mahdollisen kiinteistön sijaintikuntaan. Valtiokonttori pyytää myös lausuntoa ministeriöiltä kuolinpesän kiinteistöjen mahdollisista valtion käyttötarkoituksista. Valtuutetun sopimuspesänhoitajan yhteystiedot annetaan ministeriölle sekä kunnille lisätietojen pyytämistä varten. (Valtiokonttori 2022d.)

Esimerkkitapaus

Pesänhoitaja kilpailutti kuolinpesän kiinteistöä tyhjentävät yritykset, ja valitsi heistä edullisimman. Vainajalla oli tavanomaista irtaimistoa kotonaan, joten museovirastoon ei tarvinnut ottaa yhteyttä. Koko kiinteistö tyhjennettiin hävittämällä, myymällä sekä kierrättämällä irtaimistoa. Kiinteistöä ei realisoitu vielä, sillä se ei ollut välttämätöntä velkojen maksamiseksi.

Kuolinpesän omaisuudesta myytiin pelkästään vainajan auto. Vainajan henkilökohtaiset esineet sekä asiapaperit tuhottiin asianmukaisesti. Pesänhoitaja myi pankin välityksellä kuolinpesän arvopaperit, joihin lukeutui rahasto-osuudet. Vainajalta löytyi rahaa käteisenä, mikä talletettiin pankkitilille. Testamenttia ei löytynyt irtaimistosta, joten kuolinpesä pysyi edelleen pesänhoitajan hallussa.

Pesänhoitaja laati perukirjaa, johon tuli perittävän henkilötiedot, edellä mainitut varat ja velat sekä perunkirjoituksessa läsnä olevat uskotut miehet. Koska irtaimistosta ei löytynyt testamenttia, perukirjaan tuli maininta, että perittävä ei ollut tehnyt testamenttia. Omaisuus arvostettiin todelliseen arvoonsa. Kuolinpesästä tehtiin veroilmoitus. Lopuksi perukirja lähetettiin Valtiokonttorille liitteineen.

Omaisuuksen pysyttäminen valtiolla

Omaisuuksia pysytetään valtion omistuksessa, jos pysyttämiseen on erityinen syy. Valtiolla pysytetään kiinteistöjä, joilla on luonnonsuojeluarvoa tai joita voidaan käyttää vaihtomaisina luonnonsuojelualueita hankittaessa sekä harvinaisissa tapauksissa myös museaalisesti arvokasta omaisuutta. Ministeriöiden tehtävänä on ilmoittaa käyttötarpeesta valtion omistuksessa, joilta Valtiokonttori on perukirjan saatuaan pyytänyt lausuntoa asiassa. Jos pesässä on rahavaroja yli 100 00 euroa, niistä 60 % pysytetään valtiolla. (Valtiokonttori 2022d.)

Omaisuuksen luovuttaminen kunnalle

Valtiokonttori on velvollinen ilmoittamaan vainajan asuinkunnalle valtiolle tulleesta omaisuudesta valtionperintönä. Jos omaisuutta ei pysytetä valtiolla, eikä sitä luovuteta perittävän läheisille, perittävän omaisuus luovutetaan kotikunnalle hakemuksen välityksellä. Kiinteä omaisuus luovutetaan kiinteistön sijaintikunnalle. Kunnat saavat hakemuslomakkeen Valtiokonttorilta. Haettavalle omaisuudelle on eriteltävä sosiaalinen tai kulttuuriin liittyvä käyttötarkoitus. Kunnan ei tarvitse muutoin perustella hakemustaan, sillä Valtiokonttorin päätös ei perustu tarvehankintaan. (Valtiokonttori 2022d.)

Päätös kuolinpesän omaisuudesta

Valtuutetulle sopimuspesänhoitajalle, verottajalle sekä kaikille omaisuuden hakijoille toimitetaan valtiokonttorin tai -neuvoston päätös omaisuuden pysyttämisestä valtiolla tai edelleenluovutuksesta kunnille. Pesänhoitajat saavat päätöksen yhteydessä ohjeet lopputilitykseen ja päätöksen täytäntöönpanoon. 30 päivän valitusaika alkaa päätöksen tiedoksiantoa seuraavasta päivästä, jonka päätyttyä pesänhoitaja selvittää hallinto-oikeudelta, onko päätöksestä valitettu. Jos päätökseen liittyviä valituksia ei ole tullut, pesänhoitaja saa hallinto-oikeudelta lainvoimaisuustodistuksen, mistä lähetetään kopio kaikille asianosaisille pesänhoitajan toimesta. Sopimuspesänhoitaja luovuttaa omaisuuden asianosaisille, kun päätös tulee lainvoimaiseksi. Rahavarat siirretään Valtiokonttorin ilmoittamalle tilille ja mahdolliset kiinteistöt ministeriöiden hallintaan. Pesänhoitaja huolehtii myös, että kuolinpesään liittyvät asiakirjat luovutetaan oikeille tahoille. (Valtiokonttori 2022d.)

Lopputilitys

Valtuutettu sopimuspesänhoitaja laatii sekä toimittaa lopputilityksen kuolinpesän omaisuuden saajalle, joka huolehtii pesään liittyvistä veloista ja maksuista Valtiokonttorin päätöksen mukaan. Jos kyseessä on varaton kuolinpesä, Valtiokonttorille toimitetaan lopputilitys. Lopputilitys sisältää asioittain ja aikajärjestyksessä olevat tositteet kuolinpesän hoidosta. Lopputilityksessä pidetään erillään perunkirjoitukseen liittyvät kulut, jotka ovat syntyneet sitä ennen ja sen jälkeen. (Valtiokonttori 2022d.)

Esimerkkitapaus

Vainajan kotikunta oli kiinnostunut kuolinpesän omaisuudesta, ja jätti hakemuksen omaisuuden hakemisesta. Koska vainajalla oli rahavaroja yli 100 000 euroa, valtio pysytti niistä 60 %. Loput 40 % rahavaroista menivät vainajan kotikunnassa olevan vanhainkodin asukkaiden sekä pitkäaikaisessa hoidossa asuvien virkistystoimintaan. Lisäksi kotikunta peri vainajan kiinteistöt, joihin lukeutui edellä mainitut metsä- ja asuinkiinteistöt. Pesänhoitaja toimitti lainhuudon hakemista varten tarvittavat asiakirjat vainajan kotikunnalle päätöksen täytäntöönpanon yhteydessä, sekä luovutti omaisuuden loppuksi asianosaisille.

5 Pohdinta

Valtionperintö on käsitteenä monelle tuntematon, vaikka tilastojen mukaan valtion saamat perinnöt ovat suuruudeltaan miljoonia euroja. Käsitteen tuntemattomuuteen vaikuttaa varmasti valtionperintötapausten suhteellisen pieni osuus kaikkien kuolleiden henkilöiden määrästä. Vainaja ei eläessään välttämättä tiennyt tai tullut ajatelleeksi, mitä jäämistölleen tapahtuu, kun hänellä ei ole perillisiä eikä laadittua testamenttia. Työskennellessäni asianajotoimistossa huomasin, että perillisittä kuolleen henkilön jäämistön arvo saattaa olla jopa satoja tuhansia euroja. Jos valtio saisi kaikkien perillisittä kuolleiden jäämistön itselleen, valtionperintöjen määrä olisi huomattavasti suurempi. Mielestäni on reilua ja järkevää, että kunnille ja yksityishenkilöille annetaan mahdollisuus hakea perillisittä kuolleen henkilön omaisuutta. Etenkin kuntien saama perintöosuus kohdistuu yleensä sen asukkaiden hyvinvointia tukeviin toimintoihin, mikä on minusta merkityksellistä.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli laatia tutkimus valtiokonttorille tulleista perinnöistä. Työssä perehdyttiin aiheeseen liittyvään lainsäädäntöön, oikeuskirjallisuuteen sekä Valtiokonttorin ohjeistuksiin perillisittä kuolleiden jäämistöistä. Opinnäytetyöhön valittiin ajantasaaiset sekä mahdollisesti uudistetut painokset kirjallisuudesta. Perintöoikeuteen oli runsaasti lähdemateriaalia tarjolla. Valtionperintöihin liittyvää kirjallisuutta oli taas ennestään vähän, mikä teki työn laatimisesta hieman haastavaa. Käytännön kokemus valtion kuolinpesien hoidosta auttoi kuitenkin opinnäytetyötä laatiessa, etenkin esimerkkitapausta kirjoittaessa. Esimerkkitapaus toi uutta näkökulmaa tutkimukseen, sillä valtionperintöihin liittyviä opinnäytetöitä oli laadittu ennestään kaksi kappaletta.

Työn tarkoituksena oli havainnollistaa, miten valtiokonttori saa perillisittä kuolleen henkilön jäämistön, ja mitä vaiheita valtion perimisprosessiin kuuluu. Tutkimuksessa huomattiin, että perillisittä kuolleen henkilön jäämistö päättyy useiden eri vaiheiden kautta valtion omistukseen. Voidaan käytännössä ajatella, että perimisprosessi alkaa, kun valtio saa ilmoituksen perillisittä kuolleesta henkilöstä. Valtiokonttori käynnistää pesänhoidon kilpailuttamalla sopimuspesänhoitajat, jonka jälkeen varsinainen kuolinpesänhoito alkaa. Pesänhoidon jälkeen syntyy päätös kuolinpesän omaisuuden luovuttamisesta, jolloin omaisuudensaajana voivat olla valtio, kunnat ja yksityishenkilöt.

Työn tuloksista huomattiin, että valtion merkitys perinnönsaajana korostuu etenkin suuremmissa perinnöissä, joissa kuolinpesällä on paljon rahavaroja. Valtiolle tulevien perintöjen määrä on pysynyt korkeana vuosien saatossa, vaikka suuri osa perillisittä kuolleiden jäämistöistä menee edelleen kunnille. Myös perillisittä kuolleiden henkilöiden ilmoitusten määrä on pysynyt tasaisena viime vuosien aikana, vaikka kuolleisuus on ollut selvästi

kasvussa tilastokeskuksen mukaan. Nähtäväksi jää, nouseeko valtionperintötapausten määrä tulevaisuudessa.

Kaiken kaikkiaan työn tutkimuskysymyksiin vastattiin sekä tavoitteisiin päästiin. Opinnäytetyössä saatiin selkeä ja käytännönläheinen kokonaiskuva perillisittä kuolleen henkilön jäämistön päätyemisestä valtiolle. Sopimuspesähoitajan tehtävät olivat tärkeä osa tutkimusta, ja niiden avulla rakentui realistinen esimerkki perillisittä kuolleesta henkilöstä. Vaikka esimerkkitapaus antoi vastaukset tutkimuskysymyksiin, oli tärkeää pohjustaa lukijaa perintöoikeuteen liittyvillä käsitteillä.

Kehittämissideoina valtionperintöasioissa näkisin kirjallisuuden määrän. Valtiokonttori voisi sivuillaan kertoa valtionperinnöistä hieman syvällisemmin, ja tarjota esimerkiksi enemmän tilastoja ja teoriaa aiheeseen liittyen. Teoriaa varsinaisesta valtionperinnöstä löytyy pinta-puolisesti. Saamani opas perillisittä kuolleen henkilön pesähoitoon liittyen oli tarkoitettu lähinnä asianajajien käyttöön. Minusta olisi hyvä, että vastaavanlainen opas laadittaisiin julkiseksi materiaaliksi.

Koen, että työni on hyödyksi henkilöille, jotka etsivät tarkempaa tietoa valtionperintötapauksista. Työhön laadittu esimerkkitapaus yhdessä perintöoikeuteen liittyvän teorian kanssa lisää lukijan tietämystä ja ymmärrystä valtionperintöasioihin.

Lähteet

Aarnio, A. & Kangas, U. 2009. Suomen jäämistöoikeus 1. Perintöoikeus. 5. uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent

Aarnio, A. & Kangas, U. 2015. Suomen jäämistöoikeus 2. Testamenttioikeus. 5. uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus

HE 378/1992. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perintökaaren 5. luvun 2. §:n ja perintökaaren voimaannpanosta annetun lain 6. §:n muuttamisesta

Helsingin yliopisto. 2022. Perusasioita oikeustieteestä. Viitattu 15.05.2022. Saatavissa: <https://www.avoin.helsinki.fi/oppimateriaalit/oikeustiede/materiaali/osa1.html>

Hirvonen, A. 2011. Opas oikeustieteen metodologiaan. Helsingin yliopisto

Kangas U. 2019. Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet. 2., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent.

Kangas, U. 2018. Perhevarallisuus-oikeus. 3. uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent

Keinänen, A. & Väättänen, U. 2015. Empiirinen oikeustutkimus, mitä ja milloin? Edilex-verkköjulkaisu

Korpela, 2021. Opinnäytetyö. Valtionperinnön selvittäminen pesähoitajan näkökulmasta.

Laki perintökaaren voimaannpanosta 41/1965

Norri, M. 2017. Perintö ja testamentti. Käytännön käsikirja. Seitsemäs uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent

Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940

Perintökaari 40/1965

Suojanen K. Korte A. Savolainen H. & Vanhanen P. 2015. Lakiopas. Juridiikan perusteet. KS-Kustannus Oy

Tilastokeskus. 2022. Tilastot väestöstä. Viitattu 05.05.2022. Saatavissa: <https://www.stat.fi/til/vrm.html>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

Valtioneuvoston asetus valtion perintönä saaman omaisuuden luovuttamisesta 57/2007

Valtiokonttori. 2022a. Valtiolle menevät perinnöt. Viitattu 10.04.2022. Saatavissa: <https://www.valtiokonttori.fi/palvelut/muut-palvelut/valtiolle-menevat-perinnot/>

Valtiokonttori. 2022b. Valtiolle tullut perintö. Viitattu 08.05.2022. Saatavissa: <https://www.valtiokonttori.fi/tilastot-ja-raportit/tilastoja-muista-palveluista/>

Valtiokonttori. 2022c. Ilmoitus perillisittä kuolleesta henkilöstä. Viitattu 29.04.2022. Saatavissa: https://www.valtiokonttori.fi/palvelut/muut-palvelut/valtiolle-menevat-perinnot/#lomakkeet-lainsaadanto_valtion-perintoasioiden-lomakkeet

Valtiokonttori. 2022d. Ohje perillisittä kuolleen kuolinpesän hoitoon

Valtioneuvosto 262/2003. Valtioneuvoston ohjesääntö 4. §:n 5. kohta

Valanta, M. 2017. Opinnäytetyö. Perillisittä kuolleiden jäämistöjen käsittely kunnissa

Liitteet

Liite 1. Ilmoitus perillisittä kuolleesta henkilöstä

ILMOITUS PERILLISITTÄ KUOLLEESTA HENKILÖSTÄ VALTIOKONTTORILLE

Lue tämä ohje ennen ilmoituslomakkeen täyttämistä

Jos henkilöllä ei kuollessaan ole perillisiä eikä hän ole tehnyt testamenttia, hänen omaisuutensa menee perintönä valtiolle. Valtiokonttori valvoo valtion oikeutta ilman perillisiä kuolleen henkilön omaisuuteen.

Olet tekemässä Valtiokonttorille ilmoitusta henkilön kuolemasta ilman perillisiä ja ilman testamenttia. Valtiokonttorilla ei ole oikeutta hoitaa muita kuin ilman perillisiä kuolleiden henkilöiden kuolinpesiä.

Tämän vuoksi ilmoituksen Valtiokonttorille saa tehdä vasta, kun on asiakirjoin varmistettu, että ketään **perillisiä ei ole**. Tämä tapahtuu hankkimalla **täydellinen sukuselvyys**.

Mitä tarkoittaa täydellinen sukuselvyys?	Mitä tarkoittaa, että perillisiä ei ole?
<ul style="list-style-type: none"> Sukuselvyys on <u>katkeamaton sarja virkatodistuksia vainajasta 15 ikävuodesta aina kuolemaan saakka</u>. Täydellinen sukuselvyys sisältää <u>vastaavan selvityksen myös kaikista kuolleista perillisistä</u>, jotta saadaan selville kuolleen perillisen tilalle mahdollisesti tulevat perilliset. Sukuselvityksen voi hankkia itse kuolleen henkilön ja tämän perillisten kotiseurakunnista sekä kirkkoon kuulumattomien osalta Digi- ja väestötietovirastosta (DVV). Sukuselvityksen tekemisen voi myös antaa sukuselvityspalvelua tarjoavan tahon mm. asianajajan tai muun lakimiehen tehtäväksi. Sukuselvityksen voi tilata myös maksullisesta palvelusta www.sukuselvykset.fi. Sukuselvityksen kustannukset maksetaan pesän varoista, jos kuolinpesässä on varoja. Jos kuolinpesässä ei ole varoja, kustannuksista vastaa lähtökohtaisesti sukuselvityksen tilaaja. Sukuselvityksen voi tehdä kuka tahansa. Virkatodistuksia voi ryhtyä keräämään jokainen, jonka <u>intressissä</u> on löytää kuolinpesään oikeudenomistaja, joka voi päättää kuolinpesän asioista. 	<p>Lain mukaan perillisiä ovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> Rintaperilliset (kuolleen henkilön lapset, lapsenlapset jne.) Puoliso (avioliitto tai rekisteröity parisuhde) Vanhemmat Sisarukset ja näiden jälkeläiset Isovanhemmat Tädit, sedät ja enot Toissijaiset perilliset (aiemmin kuolleen puolison isä, äiti, veli ja sisar sekä veljen tai sisaren jälkeläiset) <p><u>Jos ketään edellä mainittua perillistä ei ole, henkilö on kuollut ilman perillisiä (eli "perillisittä") ja asiasta voi tehdä ilmoituksen Valtiokonttorille.</u></p> <p>Serkut eivät enää vuoden 1966 alusta voimaan tulleen lain mukaan peri.</p>

Ilmoitusta Valtiokonttorille **ei** siis voi tehdä esimerkiksi tilanteissa, joissa

- henkilöllä ei pelkän oman ilmoituksensa tai perimätiedon mukaan ole "lähiomaisia",
- perillisistä ei ole tietoa tai
- perillinen on haluton hoitamaan kuolinpesää. (Jos perillinen on *kirjallisesti luopunut* perinnöstä, perintö siirtyy perimysjärjestyksessä seuraavana olevalle sijaantuloperilliselle. Vasta jos koko perimysjärjestys on käyty tällä tavoin läpi, pesän voi siirtää Valtiokonttorin hoidettavaksi. Alaikäisten osalta luopumiseen tarvitaan Digi- ja väestötietoviraston eli DVV:n lupa.)

Jääkö jotakin kysyttävää? Jos tarvitset lisätietoja, voit olla yhteydessä Valtiokonttoriin

Sähköposti perintoasiat@valtiokonttori.fi tai

Puhelin 0295 50 2000 /Perintöasiat

Ilmoitus perillisittä kuolleesta henkilöstä

Valtiokonttori
Perintöasiat
PL 350
00054 Valtiokonttori

tai
kirjaamo@valtiokonttori.fi

Lähetä ilmoitus mielellään sähköpostin liitteenä. Jos lähetät ilmoituksen sähköpostin liitteenä, sitä ei tarvitse sen lisäksi lähettää enää kirjepostina. Jos käytössäsi ei ole sähköpostia, voit toimittaa ilmoituksen myös tavallisena kirjeenä.

Ilmoitukseen ei tarvitse liittää liitteitä.

Älä lähetä Valtiokonttoriin mitään alkuperäisiä asiakirjoja. Muunnamme kaikki meille toimitetut asiakirjat sähköiseen muotoon ja samalla paperiset asiakirjat hävitetään.

Älä lähetä mahdollisesti hallussasi olevia kuolinpesän asiakirjoja Valtiokonttoriin. Voit luovuttaa ne suoraan pesänhoitajalle, jonka Valtiokonttori heti tämän ilmoituksen saatuaan valtuuttaa hoitamaan kuolinpesää. Pesänhoitaja on sinuun yhteydessä heti valtakirjan saatuaan.

Vakuutan, että perinnönjättäjästä on hankittu täydellinen sukuselvitys.

Täydellisestä sukuselvityksestä käy ilmi, että perinnönjättäjällä ei ole ketään lain mukaisia perillisiä tai kaikki perilliset ovat asianmukaisesti luopuneet perinnöstä.

Jos saatoit rastittaa molemmat kohdat, voit tehdä ilmoituksen Valtiokonttorille.

Saatuaan ilmoituksesi Valtiokonttori antaa heti valtakirjan kuolinpesän hoitoa varten alueellisesti määräytyvälle, kilpailutuksella valitulle pesänhoitajalle.

Pesänhoitaja on sinuun yhteydessä heti saatuaan Valtiokonttorin antaman valtakirjan. Voitte tällöin yhdessä sopia hallussasi mahdollisesti olevan kuolinpesän aineiston toimitustavasta suoraan pesänhoitajalle.

Pesähoitaja ottaa kuolinpesän haltuunsa ja ryhtyy valmistelemaan perunkirjoitusta.

Jos et voi rastittaa jompaa kumpaa kohtaa, et ole valmis tekemään ilmoitusta.

Lue silloin ensimmäisen sivun ohjeet uudelleen.

Lisää ohjeita löydät Valtiokonttorin nettisivuilta
www.valtiokonttori.fi
> Muut palvelut > Perillisittä kuolleiden jäämistöt

Voit myös olla yhteydessä Valtiokonttoriin saadaksesi lisätietoja
Sähköposti perintoasiat@valtiokonttori.fi
tai Puhelin 0295 50 2000 /Perintöasiat

Perinnönjättäjä (eli kuollut henkilö)

Nimi	Henkilötunnus
Kuolinpäivä	Kotikunta

Valtiokonttori
Statskontoret
State Treasury

Sörnåisten rantatie 13, Helsinki | PL 350, 00054 VALTIOKONTTORI
Puh. 0295 50 2000, www.valtiokonttori.fi

Perinnönjättäjän omaisuus

Rahaa	
n.	euroa
Omistusasunto Kyllä ☐ Ei ☐	Kiinteistö Kyllä ☐ Ei ☐
Varaton pesä ☐	Ei tietoa omaisuudesta ☐

Ilmoittaja

Mahdollinen organisaatio	Mahdollinen titteli
Nimi	Puhelinnumero
Osoite	
Postinumero	Postitoimipaikka
Sähköpostiosoite	
Ilmoittajan suhde perinnönjättäjään (esimerkiksi edunvalvoja, kaukainen sukulainen, naapuri, muu, mikä?)	

Muita tietoja

--

Paikka ja aika
Ilmoittajan allekirjoitus

